

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 13 (Aralık/December 2023), s. 1385-1406.
Geliş Tarihi-Received: 13.10.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 26.12.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1375762

**Üniversite Öğrencilerinin Eğitime İlişkin Algılarının
Deprem Sonrası Değişimi: Fenomenolojik Bir Araştırma**

*Changes in University Students' Perceptions of Education After the Earthquake: A
Phenomenological Research*

Yavuz BOLAT*
Fatma Betül BİLGİLİ**

Öz

Depremler insanların hayatlarında büyük değişimlere sebep olan yıkıcı olaylardır. 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve sonrasında tüm Türkiye'yi etkisi altına alan depremler zinciri de böyle bir değişime neden olmuştur. Bu araştırma depremin üniversite öğrencilerinin eğitim süreçleri başta olmak üzere depremin onlar üzerinde meydana getirdiği etkileri incelemeyi amaçlamaktadır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji desenine göre yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini Hatay ilinden seçilen depremi yaşamış 51 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında katılımcılar deprem sonrası içinde buldukları yaygın duyguyu kaygı olarak belirtmişlerdir. Bu duygunun kaynağını katılımcıların birden fazla yakınına kaybetmiş olmaları olarak yorumlanmıştır. Deprem sonrası bireylerin kendilerinde gördükleri değişimler içerisinde deprem korkusu ile yaşamaya alışmanın en fazla dile getirilen durum olduğu tespit edilmiştir. Deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirildiğinde eğitim şartlarının yetersiz olması ile eğitim sürecinin aksadığı ve eğitimin bireylerin yaşam süreçleri içerisinde onların öncelikleri arasından çıktığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçları, konu ve mevcut durum dikkate alındığında katılımcıların deprem sonrası temel ihtiyaçlarının karşılanması yanında onların sosyal yaşamlarına hızlı bir şekilde dönmeye yardımcı olacak bir dizi psikososyal destek hizmetlerinin planlanması önerilmektedir. Bununla birlikte teknolojinin eğitim-öğretim hizmetlerine deprem sonrası süreçte katkısı göz önünde alındığında teknolojik imkanların ve altyapının kriz süreçlerinin yönetimi için doğru biçimde geliştirilmesi önemli bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Doğal afetler, deprem, deprem algısı, yükseköğretim, Hatay, fenomenoloji, üniversite öğrencileri.

Abstract

The earthquakes are a catastrophic event that causes significant changes in people's lives. The earthquake sequence that occurred on February 6, 2023, and subsequently affected the entire Turkey, has also brought about such transformative consequences. This research aims to examine the impact of the earthquake on university students, particularly focusing on their

* Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı, Hatay/Türkiye, e-posta: yavuzbolat06@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2398-9208.

** Yüksek Lisans, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim, Hatay/Türkiye, e-posta: betbil2000@gmail.com, ORCID: 0009-0000-0923-3466.

educational processes. The study was conducted using the phenomenological design, a qualitative research method. The sample of the research consists of 51 individuals who experienced the earthquake and were selected from Hatay province. According to the results of the research, the prevalent emotion experienced by the participants after the earthquake was identified as anxiety. The source of this emotion was interpreted as the loss of multiple loved ones by individuals. Among the changes observed in individuals after the earthquake, the most frequently mentioned situation was adapting to living with the fear of earthquakes. When evaluating the pre- and post-earthquake education processes, it was concluded that the education conditions were inadequate, leading to disruptions in the educational process and a decline in the priority of education in individuals' life processes. In light of the topic and the current situation, the research results suggest planning a series of psychosocial support services to not only meet the basic needs of the participants after the earthquake but also assist them in quickly returning to their social lives. Additionally, considering the contribution of technology to educational services in the post-earthquake period, it is emphasized that the development of technological capabilities and infrastructure for crisis management is crucial.

Keywords: Natural disasters, earthquake, perception of earthquakes, higher education, Hatay, phenomenology, university students.

Giriş

Genel anlamı ile insanlara fiziksel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar veren olaylara “doğal afet” denir (Caldera ve Wirasinghe, 2021). Afetler, meydana geliş güçlerinin büyüklüğü nedeniyle çevresel tahribata yol açarken aynı zamanda can kayıplarına da neden olmaktadır. Deprem, volkanik patlama, heyelan, yangın, çığ ve sel gibi afetlerin yarattığı tahribatlar, bu afetlerin meydana gelişlerinden hemen sonrasında ya da belli bir süre sonrasında görülebilmektedir. Afetlerin engellenemeyen güçleri, insanlar üzerinde de yıkıcı sonuçlara sebep olmaktadır. Başka bir ifadeyle, doğal afetler bireylerin yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkiler yaratırken onların fiziksel, psikolojik ve çevresel alanlarını da etkileyebilmektedir (Wang vd., 2000).

Herhangi bir doğal afeti yaşayan insanlar bu durumun etkisinden uzun süre çıkamadıkları gibi psikolojik travmalar da yaşayabilmektedirler (Zotti vd., 2012). Çünkü doğal afetler bir toplumun tamamını ya da toplumun belirli bir kısmını etkileyerek onların bu olumsuz süreçle başa çıkma yeteneklerini ortadan kaldırmaktadırlar (Quarantelli, 1998). Bu durum sosyal yaşamın var olan dengesini bozarak kaos durumunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kaos, kelime anlamıyla ‘kargaşa’ veya ‘karmaşa’ gibi anlamlara gelmektedir. Kaos insanların günlük rutinlerinin ve hayatlarının normal akışını bozarak insanların üst düzeyde uyarılmasına sebep olan kaotik olaylardır. Doğal afetler, bu kaotik olaylar arasında yer almakta ve kriz durumlarını beraberinde getirebilmektedirler. Kriz durumlarının belirlenmesinde afetin sonuçları önemli bir etkindir (Şahin ve Üçgül, 2019).

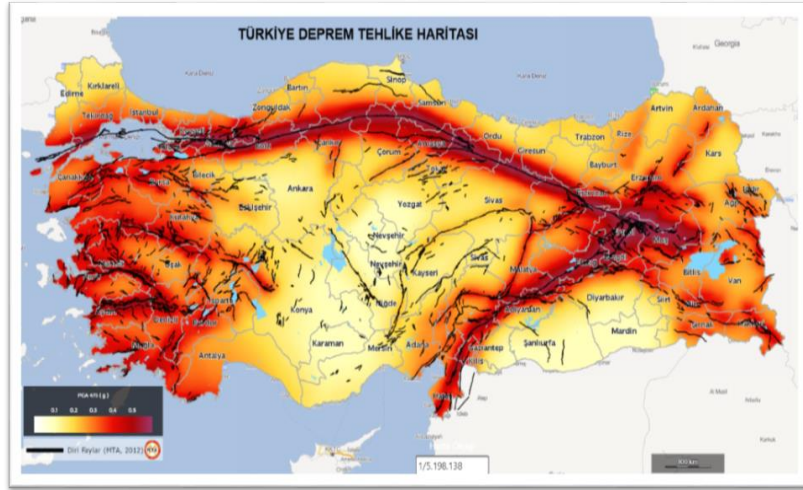
Doğal afetlerin çok yönlü yapısı, geniş alanları ve kitleleri etkilemesi ortaya çıkardığı hasarın belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte doğal afetler insanları hem psikolojik hem sosyal hem de ekonomik olarak etkilemektedirler (Wisner vd., 2004, Kağnıcı, 2023). Doğal afetlerin neden olduğu olumsuz duygular, sadece yaşanan zamanı değil, aynı zamanda toplumun ve bireylerin geleceğini de etkileyebilir. Afetler, bireylerde kaygı, endişe ve belirsizlik gibi duygulara yol açabilirler. Ayrıca bireylerin mevcut yaşam kapasitelerini ve sorunlarla başa çıkma becerilerini azaltabilirler (Toprak ve Sunkar, 2022). Bu durumun ortaya çıkmasında en fazla etkili olan ve toplumları üstesinden gelinmesi zor durumlarla karşı karşıya bırakan doğal afet ise depremlerdir. Deprem sonrasında bireylerde iki tür duygu ortaya çıkmaktadır. Birincil duygular olayların etkisiyle ortaya çıkan ilk duygulardır. Bu duygular bir anlamda ana duygulardır. Bu duygulara örnek olarak üzüntü, mutluluk ve korku verilebilir. İkincil duygular ise birincil duyguların etkisi ile ortaya çıkan duygulardır. Bu duygular genel olarak pişmanlık, inkâr etme gibi

sağlıksız duyguları içermektedir (Greenberg ve Watson, 2006). Bununla birlikte bireylerde travmaya bağlı olarak ortaya çıkan duygular görülebilir. Başka bir ifadeyle bu duygular travmatik bir olaydan sonra ortaya çıkan travma sonrası stres belirtileri (TSSB) ile paralellik gösteren duygular olarak tanımlanabilir (Maynard vd., 2019). Bu süreçte ortaya çıkan duygular arasında sınırlı da olsa bazı olumlu özelliklere sahip duygular da ortaya çıkabilmektedir (Amiri ve Jahanitabesh, 2022).

Depremler yıllarca biriken enerjinin tektonik kuvvetler tarafından fay hatlarından geçerek yerin derinliklerinden yer üstüne doğru gerçekleşen yapıcı kırılmalardır. Depremler belli aralıklarla ama sürekli olarak meydana gelen ancak ne zaman gerçekleşebileceği tam olarak belirlenemeyen doğal afetlerdir (Dursun vd., 2012; Şengün, 2007). Ancak depremler çoğu zaman şiddetinin küçük olması nedeniyle insanlar tarafından hissedilememektedir. Bir başka ifadeyle depremin şiddeti, yerin hareketleri sonucunda meydana gelen olayların etki düzeyini ifade etmektedir (Akansel vd., 2020). Ancak burada ayırt edici olan depremin şiddeti ve büyüklüğüdür. Depremin büyüklüğü ve şiddeti farklı kavramlardır. Depremin büyüklüğü, deprem esnasında ortaya çıkan enerjidir. Bu, depremin enerji açısından ne kadar güçlü olduğunu ifade eden bir ölçüttür (Erdoğan vd., 2021). Depremin şiddeti ise depremlerin meydana getirdiği etkinin ve yarattığı hasarın derecelendirilme biçimi olarak açıklanmaktadır (Akansel vd., 2020).

Depremin şiddetinin ortaya çıkardığı etkiler ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir (Schumacher ve Strobl, 2011). Çünkü ülkelerin ekonomik ve bilimsel gelişmişlik düzeyleri depremlere ilişkin alınacak önlemleri etkilemektedir. Bu durum, ülkelerin depremin önlenmesine yönelik güçlü bilimsel tutumları ve bu doğrultuda yerleşim alanları ile yapılarının depreme dayanıklı biçimde tasarımlarıyla ilgilidir. Bu önlemler, depremle ilgili potansiyel riskleri en aza indirerek yaşanabilecek kayıpları önemli ölçüde azaltmaya yardımcı olmaktadır. Örneğin, Japonya gibi aktif fay hatlarına sahip ve sık sık büyük depremlerin meydana geldiği ülkede (Mimura vd., 2011) 9 büyüklüğündeki depremlerin yaşanmasına rağmen süreç sonunda ülkede çok fazla hasar görülmemektedir. Depremi az hasarlı atlatan Japonya için depremin şiddeti büyük olsa da etkisi küçüktür. Türkiye’de ise 6-7 arası büyüklükte depremler meydana geldiğinde çok ciddi can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Türkiye’nin tarihsel sürecine bakıldığında, ülkede meydana gelen depremlerin genellikle olumsuz sonuçlar doğurduğu görülmektedir (Göver, 2023).

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile birlikte deprem karşısında alınan tedbir düzeyi artmakta böylelikle depremin şiddeti azalmakta ve depremin etkileri belli seviyede kontrol altına alınabilmektedir. Ancak gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkelere bakıldığında depremin büyüklüğü arttıkça etkisi de ön görülemez biçimlerde artmakta ve depremin tahribatı çok daha büyük olmaktadır (Sözcü, 2021). Bu durumun nedenleri arasında bu tür ülkelerde deprem öncesinde alınan tedbirlerin yetersiz kalması ve deprem sonrası süreçte ihtiyaç duyulan kriz yönetimi organizasyonun yetersizlikler içermesi gösterilebilir. Çünkü deprem sonrası ortaya çıkan krizi yönetmek önemli derece uzmanlık ve yapısal bir boyut gerektirmektedir (Kaveh vd., 2020).

Şekil 1. Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD, 2018)

Şekil 1'de Türkiye'nin deprem haritası gösterilmektedir (AFAD, 2018). Haritada koyu kırmızı renkler deprem riskinin yüksek olduğu alanları göstermektedir. Türkiye fay hatları haritasına incelendiğinde Türkiye'nin genel olarak koyu kırmızı renkte olduğu dikkat çeken bir durumdur. Bu da Türkiye'de deprem riskinin yüksek olduğunun bir göstergesidir. Ayrıca Türkiye'nin kalabalık yerleşim yerleri, üretim ve enerji aksları bu riskli alanlara konumlanmış durumdadır (Erdik, 2002). Bu göstergeler, Türkiye'nin deprem tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, kamuoyunun bu riskler konusunda bilinçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır (İnce ve Sancak, 2022).

Depremler Türkiye'de en büyük can ve mal kaybına yol açan doğal afetlerdir. Bu durum depremleri Türkiye'nin kaçınılmaz bir gerçekliği haline getirmektedir (Sözcü, 2021). Her an deprem tehlikesi altında olan genç oluşumlu yer yapısına sahip olan Türkiye, üç büyük fay hattında meydana gelen büyük depremler yaşamaktadır. Bu fay hatları; Batı Anadolu Fay Hattı, Doğu Anadolu Fay Hattı ve Kuzey Anadolu Fay Hatlarıdır. Bu fay hatları enerjilerini yıllar içinde biriktirdikleri için etkileri oldukça kuvvetli ve yıkıcı olabilmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin farklı bölgelerinde büyük ve son derece yıkıcı depremler sık sık yaşanmaktadır. Yaşanılan bu depremler sonunda Türkiye'de ekonomik, sosyal ve toplumsal hayat ciddi biçimde zarar görmektedir (Sözen, 2019). Buna benzer bir etkiyi yaratan ve "Asrın Felaketi" olarak adlandırılan 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli 7.7 ve 7.6 şiddetinde meydana gelen depremler Türkiye'de on bir şehrin yanında tüm Türkiye'yi etkilemiştir (Bolat, 2023). Bu şehirler arasında Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye, Şanlıurfa, Kilis, Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Adana, Diyarbakır ve depremden etkilenen Elâzığ ili bulunmaktadır. Yaşanan depremden elli binden fazla insanımız hayatını kaybetmiştir. Araştırmaya konu olan Hatay, Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde yer almakta ve risk haritasında koyu renkte gösterilmektedir. 20 Şubat 2023 tarihinde Hatay merkezli 6.4 ve 5.8 şiddetinde meydana gelen depremler de daha önce gerçekleşen ilk depremin etkisini arttırmıştır. Bölgede bir ay içerisinde binlerce artçı deprem meydana gelmiştir. Hatay şehrinde son verilere göre 13.517 yıkık, 8.162 acil yıkılması gereken ve 67.346 ağır hasarlı bina bulunmaktadır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023).

Deprem sonrası süreçte Türkiye geneli okullarda eğitim-öğretim hizmetlerine belli bir süreliğine ara verilmiştir. Daha sonra depremin etkilemediği illerde yükseköğretim kurumları hariç diğer kurumlar yüz yüze eğitime devam etmiştir. Türkiye genelindeki üniversitelerden bazıları çevrimiçi bazıları ise hibrit eğitime geçmiştir (YÖK, 2023a). Deprem bölgelerinde ise afetin şiddetine bağlı olarak okullar kademeli biçimde açılmıştır. Öncelikle daha az hasar alan ilçelerdeki okullar eğitim-öğretim hizmetlerini sunmaya

başlamıştır. Daha sonraki süreçte ilçelerden illere doğru bir sıra ile okullar hizmete açılmıştır. Hatay, Kahramanmaraş gibi depremin çok yıkıcı olduğu şehirlerde konteyner, prefabrik ve çadır okullar kurulmuştur. Ancak öğrencilerin okula devam etmelerinde bir devam zorunluluğu getirilmemiştir. Depremden etkilenen illerde çok sayıda binanın yıkılması, alt yapının hasar görmesi ve ciddi sayıda insan kayıplarının yaşanması nedeniyle okulların yüz yüze eğitim-öğretim hizmetlerine geçmesi üstesinden gelinmesi oldukça zor bir durumu meydana getirmiştir. Bu süreçte üniversiteler kardeş üniversite uygulamasını hayata geçirmişlerdir. Bu uygulama ile üniversiteler coğrafi olarak kendilerine yakın bir konumdaki üniversiteler ile bazı hizmetlerin yürütülmesi konusunda anlaşma yapmışlardır. Seçilen üniversitelerin deprem bölgesinde olmamasına ve bu süreçten etkilenmemiş olması gibi durumlara dikkat edilmiştir. Kardeş üniversite uygulaması ile depremden etkilenen öğrenciler kendi üniversitesinin belirlediği farklı bir üniversitede benzeri fakülte ve bölümlerde herhangi bir hak kaybı yaşamadan eğitimlerine devam edebilmişlerdir (YÖK, 2023b).

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Deprem, savaş ve kaos durumları gibi olaylar, insanların yaşam sürecine dair düşüncelerini derinlemesine etkileyebilmektedirler. Bu nedenle, bu araştırma depremi yaşayan bireylerin deprem sonrası kendilerinde ve eğitim hayatlarında meydana gelen değişimi gözler önüne sererek depremin psikolojik boyutunu açıklamayı amaçlamaktadır. Bireylerin deprem sonrası mevcut olan durumlarının tespit edilmesinin yanı sıra bu kaos durumunda neler yapılabileceğine ilişkin öneriler de bu araştırmada yer almaktadır. Ayrıca depremi yaşayan bireylerin deprem sonrası eğitim algılarının tespit edilerek önlemler alınmasına, bu doğrultuda düzenlemeler yapılmasına ve daha sonraki araştırmalara kaynak olması amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Meydana gelen depremin yeni olması, şiddetinin ve verdiği hasarın iller bazında çok büyük olması ayrıca literatürde bu deprem sonrası süreç hakkında yeterli kaynakların olmaması araştırmanın yapılması için diğer bir sebebi meydana getirmektedir. Araştırma sonuçlarının depremin eğitim sürecine etkisinin incelenmesinde ilgili alana önemli derecede katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 2. Araştırmanın yapıldığı Hatay ili deprem tehlike haritası (AFAD, 2023)

Depremi yaşayan öğrencilerin eğitime ilişkin algılarındaki değişimin, öğrencilerin öğrenim gördükleri üniversitelerinden depremden sonra beklentilerinin neler olduğunun tespit edilmesi bu araştırma kapsamındadır. Yaşanan depremin güncel olması, çok büyük kitleleri etkisi altına alması, Türkiye'nin bir deprem ülkesi olması ve alınacak önlemler için bir bilimsel dayanak olmak istenmesi sebepleriyle bu araştırma yapılmıştır. Depremi

yaşayan öğrencilerin eğitim hakkındaki algılarının deprem ve eğitim ilişkisini en güncel şekilde ortaya konması bu araştırmanın amaçları arasında yer almaktadır. Bu temel amaç bağlamında aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Deprem sonrası süreçte hangi duyguları yaşamaktasınız? Bu duyguların sebepleri nelerdir?
2. Deprem sonrası süreçte kendinizde ne gibi değişiklikler yaşadınız? Açıklayınız.
3. Deprem öncesi ve deprem sonrası eğitim hayatınızı nasıl değerlendirirsiniz?
4. Deprem ve eğitim sürecini genel olarak değerlendirecek olursanız değerlendirmeniz nasıl olur?
5. Deprem sonrasında üniversitenizde eğitim alanında ne gibi değişiklikler yapıldı? Yapılan bu değişiklikleri yeterli buluyor musunuz?
6. Siz olsanız üniversitenizde ne gibi değişiklikler yapardınız?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, fenomenolojik bir desen kullanılarak nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Fenomenoloji, katılımcı görüşlerini detaylı bir şekilde inceleyerek, özünü yakalamayı, anahtar kavramları belirlemeyi ve bu kavramları kodlama süreciyle birleştirmeyi hedeflemektedir (Taylor ve Francis, 2013). Bu yöntemle ortaya çıkan cümle ve metinler, katılımcıların konu ya da durumla ilgili ifadelerinin özünü yansıtmaktadır. Çalışmada, katılımcıların duygu ve düşüncelerini anlamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak gerçekleştirilmiştir (Johnson ve Christensen, 2014).

Çalışma Grubu

Araştırmada, çalışma grubunun oluşturulmasında seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, benzer özelliklere sahip olan farklı durumları içeren bir örneklem oluşturmayı amaçlamaktadır (Singh, 2007). Hatay ilinden seçilen toplam 51 yükseköğrenim düzeyinde eğitim gören kişi, bu örneklemin temsilcileridir. Katılımcıların deprem sürecini bizzat yaşamış ve deprem süreci devamında deprem bölgesinden eğitim-öğretim faaliyetlerine devam ediyor olmaları dikkate alınarak bir örneklem seçilmiştir. Bu kişilerin 28'i kadın, 23'ü ise erkektir. Katılımcıların seçilmesi sürecinde gönüllülük ve doğal katılımcılık esas alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma grubuna sorulmak için altı adet yarı yapılandırılmış açık uçlu soru hazırlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, görüşmenin seyrine göre ek sorular sorulabilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları için uzman görüşü alınmış geribildirimlerle son şeklini almıştır. Görüşme soruları öğrencilerin deprem öncesi ve deprem sonrasında kendilerindeki değişimi ifade etmelerine yönelik olarak sorulmuştur. Öğrencilerin deprem ve eğitim ilişkisi, depremden sonraki eğitime ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri amaçlanmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veriler, katılımcılarla haziran ayının ilk haftası yüz yüze görüşme yoluyla veri toplanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce katılımcıların gönüllü olduklarının onayı alınmıştır. Katılımcıların istediği zaman görüşmeden çekilebileceği söylenmiştir. Katılımcılara gizlilik konusunda bilgilerin sadece bilimsel araştırma için kullanılacağı ve verilerin gizliliğinin korunacağı sözü verilmiştir. Görüşme bittikten sonra katılımcıların verileri bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesi süreci, nitel araştırma yöntemlerinin vazgeçilmez bir aşaması olan içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalarda oldukça fazla yer tutan içerik analizi bir araştırma yöntem yaklaşımı olarak tanımlanarak nitel araştırmalar için ortak araştırma kriterlerinin oluşmasına yardımcı olmaktadır (Mayring, 2015). Katılımcılardan elde edilen veriler, ön kontrolden sonra veri madenciliği için bilgisayar ortamına aktarılmış ve ardından her bir soruya özgü kodlar oluşturularak düzenlenmiştir. Bu kodlar daha sonra benzer konulara sahip olanları bir araya getirerek temalar oluşturmak amacıyla gruplandırılmıştır. Bilimsel araştırmalarda kullanılan içerik analizi süreçleri aşağıdaki aşamalardan oluşmaktadır (Hsieh ve Shannon 2005):

1. Verilerin kodlanması: Görüşme kayıtlarındaki verilerin anlamlı bileşenleri tanımlanarak özgün kodlar oluşturulmuştur.
2. Temaların bulunması: Oluşturulan kodlar benzerliklerine göre gruplandırılarak temalar elde edilmiştir.
3. Temalara kodların yerleştirilmesi ve tanımlanması: Kodlar ve temalar, verileri organize etmek ve açıklamak için kullanılmış, böylece analizin yapılmasına olanak sağlanmıştır.
4. Bulguların yorumlanması: Elde edilen temalar ve kodlar, araştırma sorularına ve amaçlarına göre yorumlanmış ve sonuçlar çıkarılmıştır.

6 Şubat 2023 deprem felaketini yaşayan üniversite öğrencilerinin eğitime yönelik algılarının değişiminin incelendiği bu araştırmada 6 adet soru sorulmuştur. Sorulan her soru için tema belirlenmiş ve kodlamalar yapılmıştır. Toplamda 8 tema belirlenmiştir. Deprem sonrası içinde bulunulan duygular, deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağı, deprem sonrası kendinizde bulunan değişiklikler, deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesi, deprem ve eğitim sürecinin değerlendirilmesi, deprem sonrası eğitim alanında yapılan değişiklikler, deprem sonrası eğitimdeki değişiklikleri yeterli bulunması, üniversitenizde yapılması gereken değişiklikler şeklinde belirlenmiştir. Bulgular temaların ve kodlamaların daha anlaşılır gözükmesi için veriler tablolaştırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama

Araştırmanın geçerlik ve güvenirlilik sağlama süreci, özenle planlanmış bir dizi adım içermiştir. Öncelikle, çalışmanın önemi ve amacı açıkça tanımlanmıştır. Ana amaç doğrultusunda alt amaçlar belirlenmiş ve bu alt amaçlar, araştırma konusuyla uyumlu bir şekilde tasarlanmıştır. Veri toplama aşamasında, geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek için ilgili kaynaklar taranmış, çalışmanın kapsamını belirleyen araştırmalar tanımlanmış, konuyla ilgili detaylı açıklamalar sunulmuş ve veriler aşamalı bir şekilde sunulmuştur. Bu yaklaşım yardımıyla okuyucuların araştırma sürecini daha iyi anlamaları sağlanmıştır.

Araştırma için toplanan veriler açık kodlama ve içerik analizi ile analiz edilmiştir. Sandelowski ve Barroso (2007) tarafından bu tür araştırmalar için önerilen *tanılayıcı*, *yorumlayıcı* ve *kuramsal geçerlik* sağlama kriterleri dikkate alınmıştır. Araştırmanın geçerliğini sağlamak için çalışmanın doğru tanınması ile başlanarak ortak yorumun sağlanabilmesi adına araştırmacının veriler üzerinde ortak yorumlamasını sağlayacak analizler yapılmıştır. Bununla birlikte araştırmanın kuramsal geçerliğinin oluşturulması için araştırmanın temel amacına bağlı kalınarak analiz süreci yapılmıştır.

Katılımcıların görüşme kayıtları kadınlar için "K", erkekler için "E" harfleriyle kodlanarak analiz sürecinde dahi bir kimlik paylaşımına engel olacak şekilde önlemler alınmıştır. Araştırmayı yapanların ve araştırmaya katılanların da birer depremzede olduğu dikkate alınarak araştırma analizlerinin bağımsız bir denetleyici uzman tarafından incelenerek analizlerin güvenilirliği üzerinde durulmuştur. Katılımcıların sorulara ilişkin cevap vermeleri için bir zorlamada bulunulmayıp görüşmeye devam etmek istemedikleri anda görüşmeler sonlandırılmıştır. Katılımcıların deprem sonrası durumları dikkate alınarak onların kişilik ve psikolojik durumunu olumsuz etkileyebilecek durumlar üzerinde titizlikle durularak araştırma yürütülmüştür. Bununla birlikte analiz sürecinde veri kaybı olmamasına, verilerin dikkatli ve özenli bir şekilde toplanılmasına dikkat edilmiştir. Bulguların sunumunda, sayısal verileri görsel olarak desteklemek amacıyla tablolar kullanılmıştır.

Araştırma Etiği

Bu çalışma Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun onayı alınarak yürütülmüştür (Karar no:111, Toplantı sayısı:5, Sayfa/No:2/5 Tarih:14/07/2023). Bununla birlikte katılımcılara çalışma öncesinde çalışmanın amacı ve prosedürleri hakkında bilgi verilerek çalışmaya katılımları hakkında sözlü onamları alınmıştır. Katılımcıların sorulara ilişkin cevap vermeleri için bir zorlamada bulunulmayıp görüşmeye devam etmek istemedikleri anda görüşmeler sonlandırılmıştır. Katılımcıların deprem sonrası durumları dikkate alınarak onların kişilik ve psikolojik durumunu olumsuz etkileyebilecek durumlar üzerinde titizlikle durularak araştırma yürütülmüştür.

Bulgular

Deprem Sonrası Süreçte Öğrencilerin Yaşadığı Duygulara İlişkin Bulgular

Tablo 1. Deprem Sonrası Süreçte Hangi Duyguları Yaşamaktasınız?

Tema	Deprem sonrası içinde bulunulan duygular		
Alt Boyutlar	Kod	f	%
Birincil Duygular	Korku	13	9,77
	Üzüntü	10	7,51
	Yalnızlık	4	3,00
	Umutsuzluk	3	2,25
	Öfke	3	2,25
İkincil Duygular	Boşluk hissi	15	11,27
	Çaresizlik	10	7,51
	Yorgun	5	3,75
	Güvensiz	4	3,00
	Mutsuzluk	3	2,25
	İnkâr	3	2,25
	Karamsarlık	2	1,50
Travmaya Bağlı Duygular	Kaygı	16	12,03

	Deprem oluyormuş hissi	10	7,51
	Stres	9	6,76
	Ölüm isteği	6	4,51
	Depresyon	6	4,51
	Panik Atak	4	3,00
	Uykusuzluk	3	2,25
Olumlu Duygular	Şükretmek	3	2,25
	Özlem	2	1,50
	Umutlu	1	0,75
	Korkusuz	1	0,75
Toplam	23	133	100

Tablo 1 incelendiğinde depreme maruz kalan katılımcıların en çok kaygı (f=16), boşluk hissi (f=15) ve korku (f=13) yaşadıkları görülmektedir. Daha sonra üzüntü, çaresizlik, deprem oluyormuş hissi gelmektedir (f=10). Katılımcıların hissettikleri duygular birbirine benzerlik göstermektedir. Depremi ani olarak gerçekleşmesi, şiddetinin çok fazla olması, artçılarla sürekli deprem olması bireylerde en çok kaygının yaşanmasına sebep olmuştur. Evlerini, hayatlarını, memleketlerini, rutinlerini kaybeden insanlar boşluk hissi yaşamaktadır. Depremi şiddeti ve çok kayıplar verilmesi sebebi ile korku da çokça hissedilen duygular arasında yer almaktadır. Yaşanılan duyguların sebeplerine ilişkin detaylı araştırma bir sonraki tabloda verilmiştir. Aşağıda katılımcılara ait bazı yanıtlar verilmiştir.

“...Ömrüm sanki kısalmış gibi yavaş yavaş sona yaklaşıyorum gibi ve bu beni asla üzmüyor aksine ölmek istiyorum. Diğer tarafta bekleyenim çok ne de olsa.” (K4- Umutsuzluk)

“Her an deprem olabileceğim gibi...” (K7- Deprem oluyormuş hissi)

“...onları enkaz altından kurtaramadım bu yüzden çaresizim.” (E10- Çaresizlik)

Yaşanılan Duyguların Sebeplerine İlişkin Bulgular

İlk sorunun devamı için oluşturulan ikinci tema deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağı temasıdır. Bu tema ile yaşanan duyguların sebeplerini anlamak daha mümkün olacaktır. 2 alt boyut belirlenmiştir. Bunlar geçmişe yönelik ve geleceğe yönelik duyguların kaynaklarıdır. Kodlar; birçok yakınlarını kaybetmek, evi kaybetmek, geçmişe dönememek, ölenlerin geri gelmeyeceğini bilmek, rutinleri kaybetmek, tekrar depremi yaşamak, baştan başlamak, deprem olacak gibi hissetmek, geleceğin belirsizliği, hayatta olmak, maddi sıkıntılar, ölecek gibi hissetmek olarak oluşturulmuştur. Bu temaya ait 12 kod oluşturulmuştur. Frekans değeri 66 olarak hesaplanmıştır. Deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağı ait kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Yaşadığınız Duyguların Sebepleri Nelerdir?

Tema	Deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağı		
Alt Boyutlar	Kod	f	%
Geçmişe Yönelik	Birçok yakınını kaybetmek	15	22,72
	Ölenlerin geri gelmeyeceğini bilmek	8	12,12
	Evi kaybetmek	7	10,60
	Tekrar depremi yaşamak	7	10,60
	Rutinleri kaybetmek	4	6,06
	Geçmişe dönememek	3	4,54
Geleceğe Yönelik	Deprem olacak gibi hissetmek	6	4,51
	Geleceğin belirsizliği	5	7,57
	Baştan başlamak	4	6,06

Ölecek gibi hissetmek	4	6,06
Hayatta olmak	3	4,54
Maddi sıkıntılar	2	3,03
Toplam	12	66 100

Deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağı temasına ait 2 alt kod belirlenmiştir. Bunlar geçmişe ve geleceğe yönelik duyguların kaynaklarıdır. Kodlara bakıldığında en çok kodun birçok yakınıni kaybetmek (f=15) olarak belirlendiği görülmektedir. Birçok duygunun özellikle olumsuz ve yıkıcı duyguların sebebinin yakınlarını kaybetmek olduğu sonucuna varılabilir. İnsanların yakınlarını kaybetmesi ve verilere göre birden fazla yakınlarının kaybedilmesi bireyler üzerinde ağır hasarlar bırakmaktadır. En yakın (f=8) ölenlerin geri gelmeyeceğini bilmek kodu ile yine bireyleri sarsan en büyük olayın yakınlarının ölmesi ve geri gelmeyeceğinin bilinmesi sonucu çıkarılmaktadır. Evi kaybetmek ve tekrar depremi yaşamak kodlarının (f=7) dağılımı aynıdır. Bireylerin güvenlik ihtiyacını karşılayan, düzenlerini kurdukları evlerini kaybetmeleri bireyler üzerinde yıkıcı etkileri olmaktadır. Tekrar depremi yaşamak ise aynı travmatik durumun tekrar yaşanmasına sebep olmaktadır. 6 Şubat' ta gerçekleşen 7,7 büyüklüğündeki depremden sonra 7.6 büyüklüğünde ve iki hafta sonra gerçekleşen 6.4 ve 5,8 büyüklüğündeki depremin ve meydana gelen binlerce artçı depremin etkisi olmaktadır. Bölgede fay hatlarının aktif olması bireylerin aynı travmayı tekrar tekrar yaşamasına sebep olmaktadır. Geleceğe yönelik olarak depremi tekrar hissetme, kaygı yaratan bir durumdur. Katılımcılar görüşlerinde tekrar deprem olacağına ve aileleri ile birlikte depremde öleceklerine inanmaktadırlar. Bu inanış hem bireylerde kaygı, korku gibi durumlar yaşamalarına hem de geleceğe karşı daha karamsar bakmalarına sebep olmaktadır. Geleceğin belirsizliği bireylerin düzen kuramaması hala evlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Çadır, konteyner da kalan insanlar geleceği için belirsizlik yaşamakta ve geçmişe özlem duymaktadır. Yaşanılan bu duyguların sebeplerine bakıldığında bireylerin ellerinden bir şey gelmemesi, afetin durdurulamaz olması bireyler çaresizlik gibi duyguları tetiklemektedir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir.

“Evimi kaybettim sevdiğilerimi kaybettim şehrimi kaybettim ben hiçbir şey yapamadım ellerimin arasından öylece gitti. Hiçbir yapamamanın vermiş olduğu öfke var.” (E19- Birçok yakınıni kaybetmek)

“...Çünkü akrabalar arkadaşlar komşular asla geri gelmeyecekti artık.” (K11-Ölenlerin geri gelmeyeceğini bilmek)

“Evimizi, şehrimizi, insanlarımızı kaybetmek zor geliyor.” (E22- Geçmişe dönememek)

“Yaşadığım için şanslı olduğumu düşünmüyorum psikolojik olarak çok yorgunum uyku düzenim yok.” (K13- Hayatta olmak)

Deprem Sonrası Süreçte Yaşanılan Değişikliklere İlişkin Bulgular

İkinci soru için oluşturulan tema deprem sonrası kendinizde bulunan değişiklikler temasıdır. Bu temada bireylerin kendileri ile ilgili değişimleri yansıtmaları beklenmektedir. Buradaki kodlar olumlu değişimler ve olumsuz değişimler olarak iki alt kategoriye ayrılmıştır. Katılımcıların cevaplarına göre 22 kod belirlenmiştir. Bu kodlar; anı yaşamaya odaklanmak, anlayışlı olmak, boş vermiş hissetme, deprem korkusu ile yaşamak, dikkat sorunu yaşamak, duygusal olmak, eğitim hayatında düşüş, güçlü hissetmek, hayata bakışını değiştirmek, hayatın önemini fark etmek, içe kapanmak, karamsar olmak, korkak olmak, plan yapamamak, psikolojik olarak yıpranmak, sakin olmak, stresli olmak, şükür sahibi olmak, temkinli olmak, tepkisel olmak, uyku sorunları yaşamak, zevk alamamak olarak oluşturulmuştur. Toplam kod sayısı 22 olarak

bulunmuştur. Kodların frekans değeri 118 olarak hesaplanmıştır. Deprem sonrası kendinizde bulunan değişikliklere ait kodlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Deprem Sonrası Süreçte Kendinizde Ne Gibi Değişiklikler Yaşadınız?

Tema	Deprem sonrası kendinizde bulunan değişiklikler	f	%
Alt Boyutlar	Kod		
Olumlu Değişimler	Hayata bakışını değiştirmek	9	7,62
	Şükür sahibi olmak	9	7,62
	Temkinli olmak	6	5,08
	Anı yaşamaya odaklanmak	6	5,08
	Güçlü hissetmek	5	4,23
	Hayatın önemini fark etmek	4	3,38
	Sakin olmak	3	2,54
	Anlayışlı olmak	2	1,69
Olumsuz Değişimler	Deprem korkusu ile yaşamak	11	9,32
	Uyku sorunları yaşamak	8	6,77
	Psikolojik olarak yıpranmak	7	5,93
	İçe kapanmak	6	5,08
	Korkak olmak	5	4,23
	Zevk alamamak	5	4,23
	Stresli olmak	5	4,23
	Tepkisel olmak	5	4,23
	Plan yapamamak	4	3,38
	Eğitim hayatında düşüş	4	3,38
	Dikkat sorunu yaşamak	3	2,54
	Karamsar olmak	2	1,69
	Boş vermiş hissetme	2	1,69
	Duygusal olmak	2	1,69
Toplam	22	118	100

Tablo 3 incelendiğinde alt boyutlara bakıldığında olumlu değişimlere ait 8 kod varken olumsuz değişimlere ait 14 kod bulunmaktadır. Bu fark bize depremin bireyler üzerindeki olumsuz özelliklerinin çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Bireylerde depremden sonra görülen en çok değişiklik deprem korkusu ile yaşamak (f=11) olarak belirtilmiştir. Bölgede uzun süren artçı depremler, yaşanan 4 büyük deprem ile bireyler deprem korkusu yaşamaktadır. Hayata bakışını değiştirmek ve şükür sahibi olmak kodları (f=9) belirtilmiştir. Depremin bireylerin yaşantılarını, bakış açılarını değiştirmesinden ve verdikleri kayıplardan dolayı böyle değişimler geçirdikleri düşünülmektedir. Bireylerin verdikleri maddi ve manevi kayıplara rağmen kendisi ya da sevdiklerinin hayatta olması için şükür etme özelliklerini gösterdikleri fark edilmiştir. Daha sonra en çok belirtilen değişimler arasında uyku sorunları yaşamak kodu (f=8) çokça bahsedilen değerler arasındadır. Uyku sorunları ile uykusuzluk çekme, kabuslar görme gibi olumsuz değişikliklerden bahsedilmiştir. Güçlü hissetmek kodunu daha çok erkekler söylemişken, kızların da buna benzer ifadeleri görülmektedir. Psikolojik olarak yıpranmak (f=7) fazlaca rastlanan kodlar arasındadır. Depremin ağır etkileri, her alana yayılmış olması, uzun bir süreci ve belirsizlikleri beraberinde getirerek bireylerin hayatlarında ani bir düşüş yaşanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

“Sürekli uykusuzum. Derin uyku uyuyamıyorum. Sürekli kayıplarımızın süreçte neler yaşamış oldukları hakkında kabuslar görüyorum.” (E22- Psikolojik olarak yıpranmak)

“Planlamalar yapmayı bıraktım. Onun yerine günü bitirmeye ve gün içerisindeki hedef ve işlerimi yapmaya odaklandım.” (K28- Anı yaşamaya odaklanmak)

"Kısacası kötüyüm demeye utanıyorum. Şükür deyip geçiyorum..." (K7- Şükür sahibi olmak)

"Daha karamsar, daha yorgun, daha tepkisel oldum. Hayat karşısında çok yorulduğumu hissediyorum. Depremden sonra hep korku ve şüphe içinde yaşıyorum." (K15- Deprem korkusu ile yaşamak)

"...İçimdeki kırılmalığa karşı artık daha güçlü bir kıyım." (K6- Güçlü hissetmek)

Deprem Öncesi ve Deprem Sonrası Eğitim Hayatına İlişkin Bulgular

Üçüncü soruya ait sorunun cevapları için deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesi teması oluşturulmuştur. Oluşturulan bu tema için 2 alt kategori ile belirlenmiştir. Bu kategoriler dışsal sebepler ve içsel sebeplerdir. Bu temaya ait 9 kod oluşturulmuştur. Bu kodlar eğitimin öncelikler arasından çıkması, fark yok, hayata bağlanmak için devam etmek, imkânların olmaması, isteksizlik yaşamak, notları artık umursamamak, odaklanmakta zorluk çekmek, plan yapamamak, verimsiz geçme şeklinde belirlenmiştir. Toplam kod sayısı 9 olarak belirlenmiştir. Frekans değeri 74 olarak hesaplanmıştır. Deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesine ait kodlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deprem Öncesi ve Deprem Sonrası Eğitim Hayatınızı Nasıl Değerlendirirsiniz?

Tema	Deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesi		
Alt Boyutlar	Kod	f	%
Dışsal Sebepler	İmkânların olmaması	10	13,51
	Verimsiz geçme	10	13,51
	Plan yapamamak	5	6,75
İçsel Sebepler	Eğitimin öncelikler arasından çıkması	20	27,02
	İsteksizlik yaşamak	9	12,16
	Odaklanmakta zorluk çekmek	6	8,10
	Notları artık umursamamak	6	8,10
	Fark yok	5	6,75
	Hayata bağlanmak için devam etmek	3	4,05
	Toplam	9	74

Deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesine bakıldığında dışsal sebepler ve içsel sebepler olarak 2 ana başlıkta incelenmiştir. Katılımcıların görüşlerine bakıldığında eğitimin öncelikler arasından çıkması (f=20) katılımcılar tarafından çokça söylenmiştir. Barınma, yeme içme, güvenlik gibi ihtiyaçların zor olarak karşılanması, bireylerin fizyolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde zorlanılması gibi sebepler eğitimi bireylerin önceliklerden çıkarılmasına sebep olmuştur. İmkânların olmaması ve verimsiz geçme (f=10) olarak belirlenmiştir. Depremden sonra eğitim sürecinin aksamaması, online eğitime geçilmesi, öğrencilerin kitap, kalem, bilgisayar, telefon, internet gibi materyallerinin olmaması bireylerin eğitime ilişkin ihtiyaçlarının gerilemesine sebep olmaktadır. İsteksizlik yaşamak (f=9) bireylerin hayatlarına yıkıcı bir olay olan deprem ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmesinin zorlanmasına sebep olmaktadır. Notları artık umursamamak, odaklanmakta zorluk çekmek (f=6) yine aynı sebeplerle öğrencilerin eğitimde isteksizlik yaşamalarına sebep olmaktadır. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

"Temel şeylerin derdine düşünce (barınma, beslenme vb.) bu süreçte eğitim benim hayatımın en son sıralarına ilerledi..." (E20- İmkânların olmaması)

"...Şimdi sadece hayata bağlanmak vaktimi verimli geçirmek için eğitime devam ediyorum." (E3- Hayata bağlanmak için devam etmek)

“Deprem öncesinde akademik kariyerime çok önem veriyordum. Ancak, deprem sonrasında eğitim benim için önemli olmaktan çıktı çünkü temel ihtiyaçlara erişememe, barınma sıkıntısı, kıyafet bulamama, evlerimize girememek...” (K4- Eğitimin öncelikler arasından çıkması)

Dördüncü soruya cevap olarak deprem ve eğitim sürecinin değerlendirilmesi teması belirlenmiştir. Bu tema ile ilgili olarak 8 adet kod oluşturulmuştur. Bu kodlar; başka illerde devam etme, devam etmek zorunda kalmak, eğitim sürecine dâhil olamama, eğitime önem verememe, odaklanamamak, olumsuz geçirme, şartların yetersiz olması, zor bir süreç olma olarak belirlenmiştir. Kodlara ait frekanslar 78 olarak hesaplanmıştır. Deprem ve eğitim sürecinin değerlendirilmesine ait kodlar Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Deprem ve Eğitim Sürecini Genel Olarak Nasıl Değerlendirirdiniz?

Tema	Deprem ve eğitim sürecinin değerlendirilmesi	
	Kod	f %
	Şartların yetersiz olması	20 25,64
	Zor bir süreç olma	12 15,38
	Devam etmek zorunda kalmak	11 14,10
	Eğitime önem verememe	11 14,10
	Olumsuz geçirme	10 12,82
	Eğitim sürecine dahil olamama	8 10,25
	Odaklanamamak	4 5,12
	Başka illerde devam etme	2 2,56
Toplam	8	78 100

Deprem ve eğitim sürecinin değerlendirilmesine ait temaya bakıldığında şartların yetersiz olması kodu (f=20) cevap olarak en çok verilen koddur. Deprem sonrası süreçte imkanların yetersiz olması, gerekli materyallerin bulunmaması gibi sebeplerden dolayı bu cevaplar verilmiştir. Eğitim ve depreme ilişkin zor bir süreç olarak belirtilmiştir (f=12). Devam etmek zorunda kalmak ve eğitime önem verememe (f=11) deprem sonrası eğitim sürecinin öğrenciler hakkında olumsuz geçtiğinin bir göstergesi olarak görülmüştür. Daha genel bir cevap olarak olumsuz geçirme kodu 10 kişi tarafından cevap olarak verilmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

“Eğitimin yeniden online olması sıkıntıları meydana getirdi. Fakat deprem bölgesinde bulunan öğrencilerin eğitimi düşünmediğini söyleyebilirim. Bende onlardan biriydim sanırım en son düşündüğüm şeylerden biri eğitim oldu.” (K25- Eğitime önem verememe)

“...diğer şehirlerde yaşayan akrabalarımızla aramızdaki şartların tamamen farklı olması derslerden tamamen uzaklaşmamın sebebi oldu.” (E5- Şartların yetersiz olması)

Beşinci soruyla ilgili olarak tema deprem sonrası üniversite de eğitim alanında yapılan değişiklikler olarak belirlenmiştir. Temaya bağlı olarak 6 kod belirlenmiştir. Bu kodlar: Değişiklik yapılmaması, devamsızlıktan muaf tutulmak, hibrit eğitim, kardeş okul uygulamaları, uzaktan eğitim, yurtların depremzedelere verilmesi olarak oluşturulmuştur. Kodların toplam frekansı 63 olarak hesaplanmıştır. Deprem sonrası eğitim alanında yapılan değişiklikler ait kodlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Deprem Sonrasında Üniversitenizde Eğitim Alanında Ne Gibi Değişiklikler Yapıldı?

Tema	Deprem sonrası üniversitede eğitim alanında yapılan değişiklikler	
	Kod	f %
	Uzaktan eğitim	45 71,42
	Değişiklik yapılmaması	3 4,76
	Hibrit eğitim	3 4,76

Kardeş okul uygulamaları	3	4,76
Yurtların depremzedelere verilmesi	2	3,17
Devamsızlıktan muaf tutulmak	1	1,58
Toplam	6	100

Deprem sonrası üniversite de eğitim alanında yapılan değişiklikler temasına ait en çok belirtilen değişiklik uzaktan eğitime geçilmesidir (f=45). Deprem sonrası süreçte Türkiye genelinde birçok okul uzaktan eğitime geçmiştir. Öğrencilerin yurt sorunu gibi birçok sorunlarının olması, yurtlarda depremzedelerin kalması gibi sebeplerden çoğu okul uzaktan eğitime geçmiştir. 3 kişi tarafından değişiklik yapılmadığı belirtilmiştir. 3 kişi tarafından ise hibrit eğitime geçildiği belirtilmiştir. Hibrit eğitim daha çok depremin daha az etkilediği şehirlerde çevrimiçi ve yüz yüze eğitimin beraber olduğu eğitim şeklidir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

"...tam anlamıyla dönemden kopmamak adına uzaktan eğitime geçildi. Böylece herhangi bir dönem kaybı veya yıl kaybı olmaması sağlanmaya çalışıldı." (E6- Uzaktan eğitim)

"Online eğitime başlamak dışında bir değişiklik yapmadı." (K18- Değişiklik yapılmaması)

"Yurtlar depremzedelere verildi." (K3- Yurtların depremzedelere verilmesi)

"Biz daha ilk şoku atlattıktan dersler başladı. Kardeş üniversitesi gibi uygulamalar başlatıldı." (E17-Kardeş okul uygulamaları)

Beşinci sorunun devamı olarak tema deprem sonrası eğitimdeki değişikliklerin yeterli bulunması olarak belirlenmiştir. 4 kod bulunmuştur. Bu kodlar; değişiklik yapılmadı, mağduriyet var, yeterli, yeterli değil şeklinde belirlenmiştir. Frekans ise 53 olarak belirlenmiştir. Deprem sonrası eğitimdeki değişikliklerin yeterli bulunmasına ait kodlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Yapılan Bu Değişiklikleri Yeterli Buluyor Musunuz?

Tema	Deprem sonrası eğitimdeki değişiklikler		
Alt Boyutlar	Kod	f	%
Olumsuz	Yeterli değil	43	81,13
	Değişiklik yapılmadı	5	9,43
	Mağduriyet var	2	3,77
Olumlu	Yeterli	5	9,43
Toplam	4	53	100

Deprem sonrası eğitimdeki değişikliklerin yeterli bulunması temasına ait verilere bakıldığında en çok frekansın (f=43) yeterli değil alanında bulunmuştur. Deprem sürecinde öğrenciler yapılan değişiklikleri yeterli bulmamaktadır. 5 kişi tarafından yapılan değişiklikleri yeterli bulunmaktadı. 3 kişi ise değişiklik yapılmadığını belirtmiştir. 2 kişi ise mağduriyet olduğunu belirtmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

"Bu süreçte hiçbir talebimize yanıt verilmedi herkes mağdur edildi." (K22- Mağduriyet var)

"Ben eğitime daha geç başlanması taraftarıyım. Onun dışında yeterli buluyorum." (E9- Yeterli)

"Gerçekten durumu kötü olan konteyner veya çadırda kalanlar var. Bunlar için bir araştırma yapılmadı. Sadece vefat durum tespiti yapıldı yeterli olduğunu düşünmüyorum." (K27- Yeterli değil)

"Uzaktan eğitime geçildi onun haricinde bir şey yapılmadı ve yeterli bulmuyorum." (K15- Yeterli değil)

“Bir değişiklik yapılmadı.” (E10- Değişikliğin yapılmaması)

Altıncı sorunun cevaplarına dair tema size göre üniversitenizde yapılması gereken değişiklikler olarak belirlenmiştir. Bu temaya ait 3 alt kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler derse yönelik, öğrencilere yönelik, üniversiteye yönelik olarak belirlenmiştir. Bu temaya ait 14 kod belirlenmiştir. Bu kodlar: bilmiyorum, burs imkânı sağlanmalı, daha anlayışlı olunmalı, devam zorunluluğu kaldırılmalı, farkındalık çalışmaları yapılmalı, hibrit eğitim, hocalar daha empatik olmalı, maddi ihtiyaçlar giderilmeli, okulları açılmamalı, ödev verilmemeli, psikolojik yardım desteği, sınavlardan muafiyet, yaz okulları açılmalı, yüz yüze eğitim olarak oluşturulmuştur. Bu kodlara ait frekans 101 olarak hesaplanmıştır. Size göre üniversitenizde yapılması gereken değişiklikler ait kodlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Siz Olsanız Üniversitenizde Ne Gibi Değişiklikler Yapardınız?

Tema	Üniversitenizde yapılması gereken değişiklikler	f	%
Alt Boyutlar	Kod		
Derse yönelik	Ödev verilmemeli	5	4,95
	Devam zorunluluğu kaldırılmalı	3	2,97
	Sınavlardan muafiyet	2	1,98
Öğrencilere yönelik	Psikolojik yardım desteği	22	21,75
	İhtiyaçlar giderilmeli	15	14,85
	Burs imkânı sağlanmalı	11	10,89
	Hocalar daha empatik olmalı	9	8,91
	Farkındalık çalışmaları yapılmalı	6	5,94
	Daha anlayışlı olunmalı	4	3,96
	Üniversiteye yönelik	Hibrit eğitim	6
	Yaz okulları açılmalı	5	4,95
	Okullar açılmamalı	4	3,96
	Yüz yüze eğitim	4	3,96
Bilmiyorum		5	4,95
Toplam	14	101	100

Size göre üniversitenizde yapılması gereken değişiklikler temasına ait bulgulara bakıldığında öğrencilerin en çok psikolojik yardım desteği (f=22) hakkında değişim yapmak istedikleri belirtilmiştir. Öğrencilerin depresyon deneyimine bağlı olarak psikolojik yardıma ihtiyaç duydukları belirlenmiştir. İkinci olarak (f=15) ihtiyaçların giderilmesine yönelik olarak değişiklik yapılması gerekliliğini belirtmişlerdir. Yine ihtiyaçlara yönelik burs imkanının gerekliliğinden (f=11) bahsedilmektedir. Hocaların daha empatik olması gerekliliği (f=9) ve anlayışlı olunmasına (f=4) yönelik değişiklik istekleri belirtilmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların görüşlerine yer verilmiştir:

“...öğrencilere ücretsiz ve gerçekten ilgilecek bir psikoloji alanında uzman biri ile seanslar almalarını sağladım.” (E7- Psikolojik yardım desteği)

“Bu yıl tamamen okulları kapattırdım bu bölgede.” (E13- Okullar açılmamalı)

“Bu süreçte devamsızlık ve sınavı komple kaldırdım çünkü depresyon bölgesinde İnternet, telefon, bilgisayar bulmak çok zor.” (K19- Devam zorunluluğu kaldırılmalı)

“...Ancak depresyonda öğrencilere karşı dersler bakımından daha anlayışlı ve toleranslı olunabilirdi.” (K1- Daha anlayışlı olunmalı)

Bulgular kısmının özetlenmesi için tüm görüşlere dönük olarak belirlenen temalar ve en çok tekrar eden frekans değerleri Tablo 9’da verilmiştir.

Bu araştırmaya katılan bireylerin araştırma sorularına verdikleri cevapların oluşturduğu kelime bulutu Şekil 3'ü meydana getirmiştir. Şekil 3'ün sunduğu görselleştirme dikkate alındığında katılımcıların deprem sonrası süreçte yaşadıkları, içinde buldukları duygusal durum, sosyal hayatlarındaki değişme ve eğitim-öğretim süreçlerine ilişkin bakış açılarını açıları kolaylıkla görülebilmektedir. Tüm bu verileri oluşturduğu Şekil 3 araştırmanın bulgularını bir bakıma somutlaştırılmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Deprem Türkiye'de sıkça rastlanan ve etkileri bakımından oldukça şiddetli sonuçlar doğuran bir doğal afettir (Göver, 2023). 6 Şubat depreminde, depremin felaket olarak nitelendirilmesinde maddi ve manevi olarak ciddi kayıpların oluşması sebep olarak gösterilmektedir. Yaşanan bu deprem felaketinin sonuçlarının geniş çaplı olması, depremden etkilenen illerin sayılarının fazla olması ve özellikle Hatay ilinin ciddi şekilde hasar alması il genelinde eğitim faaliyetlerini aksatmaktadır. Yaşanan bu felaket sonrası öğrencilerin deprem, eğitim gibi konularda görüşleri alınarak depremin insanlar ve eğitim üzerindeki etkisinin fenomenolojik olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Yapılan bu çalışmaya Hatay ilinde yaşayan ve depremin etkilerine maruz kalmış 51 katılımcı katılım göstermiştir. Katılımcılara deprem, deprem ve eğitim ile ilgili sorular yöneltilerek deprem sonrası süreçle ilgili bilgiler toplanmıştır.

Katılımcıların deprem sonrası içinde bulunulan duyguların birincil duygular, ikincil duygular, travmaya bağlı duygular, olumlu duygular olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bireylerin yaşadığı duyguların; boşluk hissi, çaresizlik, deprem oluyormuş hissi, depresyon, güvensiz, inkâr, karamsar, kaygı, korku, korkusuz, mutsuzluk, öfke, ölüm isteği, özlem, panik atak, stres, şükretmek, umutlu, umutsuzluk, uykusuzluk, üzüntü, yalnızlık, yorgunluk olarak belirlenmiştir. Bu duygularının çoğunun olumsuz duygular olması depremin yaşattığı olumsuzluğun depremin yansımaları olarak görülmektedir. Deprem sonrası yaşanan duyguların incelenmesi, travma sonrası stres bozukluğu ve yas süreci gibi psikolojik etkileri anlamak açısından önemlidir (Maynard vd., 2019). Ancak deprem gibi bazı felaketler ardından insanlarda farklı olumlu duygular da ortaya çıkmaktadır (Amiri ve Jahanitabesh, 2022). Bu çalışmada katılımcıların içinde bulunduğu duygusal durumda sekiz farklı olumlu duygunun yer alması bu durumla benzer yönleri paylaşmaktadır. Çünkü bu olumlu duygular yaşanan afetin ardından bireylerin yaşama tutunabilmeleri için onlara olağanüstü bir dayanıklılık gücü sağlamaktadır (Amiri ve Jahanitabesh, 2022).

Deprem gibi doğal bir felaketten sonra nüfusun yaklaşık %15'i travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaşamaktadır (Pistoia vd., 2023). Bu çalışmada katılımcıların duygularının daha çok travmaya benzer ve TSSB tanı kriterlerine uygun olarak gelişmesi depremin travmatik boyutunun etkisinin ne denli büyük olduğuna işaret etmektedir. Birincil duyguların yanı sıra ikincil duyguların da ortaya çıkması ve frekans değerlerinin yüksek olması bireylerin depreme ve deprem sonrası süreçte farklı anlamlar yüklediklerini göstermektedir. Deprem sonrası yaşanan duyguların incelenmesi aynı zamanda yas süreciyle de ilişkili olabilir. Yas, bir bireyin onun için önemli olan birey ya da bireyleri kaybetmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu durum genellikle şiddetli ve uzun süreli acı vermekle birlikte kayıp yaşayan bireylerin zihinsel, ruhsal-duygusal ve psikomotor düzeyde istenmeyen ve hayatı zorlaştıran tepkilerini içerir (Özel ve Özkan, 2020). Deprem sonrası yaşanan duygular da bir tür yas tepkisi olarak nitelendirilebileceğinden depreme maruz kalan bireylerin bu davranışları göstermesi beklenen bir durumdur.

Katılımcıların deprem sonrası içinde bulunulan duyguların kaynağını geçmişe ve geleceğe yönelik duygulara dayandırmaktadırlar. Bu duyguların sebeplerini birçok

yakınlarını kaybetmek, evi kaybetmek, geçmişe dönememek, ölenlerin geri gelmeyeceğini bilmek, rutinleri kaybetmek, tekrar depremi yaşamak, baştan başlamak, deprem olacak gibi hissetmek, geleceğin belirsizliği, hayatta olmak, maddi sıkıntılar, ölecek gibi hissetmek gibi yoğun duygular yaşamalarına bağlamışlardır. Bu duyguların bireylerin yalnız başına üstesinden gelmesi oldukça zordur. Deprem sonrası yaşanan duyguların incelenmesi, deprem sonrası psikolojik destek ve müdahale programlarının geliştirilmesi açısından da önemlidir. Bu programlar, deprem sonrası yaşanan duygusal etkileri hafifletmeyi ve bireylerin psikolojik iyilik halini desteklemeyi amaçlar (Maynard vd., 2019). Böylelikle bireylerin ruhsal ve duygusal yönlerinin düzelmesi sağlanabilir (Erdoğan ve Bolat, 2023). Buna benzer biçimde O'Toole ve Frieesen (2016) tarafından deprem sonrasında öğretmen ve okul yöneticileri üzerinde yaptıkları araştırmada duygu yönetiminde öğretmen ve okul yöneticilerinin eğitiminin önemini vurgulayarak öğretmenlerin deprem sonrası ilk müdahale ekipleri ve afet sonrası çalışma ortamlarını duyarlı bir şekilde yönetme rolleri için eğitilmesinde toplumun faydası açısından oynayabilecekleri role işaret etmektedir.

Depremler, ölüm ve yaralanmalar yoluyla halk sağlığını önemli ölçüde etkileyen bir etki zincirini başlatma potansiyeli çok yüksek olan en etkileyici doğa olayları arasında yer aldığından bireylerin deprem sonrası süreçten etkilenmesi kaçınılmaz bir gerçekliktir (Mavrouli vd., 2023). Bu nedenle katılımcıların deprem sonrası kendilerinde bir dizi değişiklikler yaşaması beklenen bir durumdur. Katılımcıların anı yaşamaya odaklanmak, anlayışlı olmak, boş vermiş hissetme, deprem korkusu ile yaşamak, dikkat sorunu yaşamak, duygusal olmak, eğitim hayatında düşüş, güçlü hissetmek, hayata bakışını değiştirmek, hayatın önemini fark etmek, içe kapanmak, karamsar olmak, korkak olmak, plan yapamamak, psikolojik olarak yıpranmak, sakin olmak, stresli olmak, şükür sahibi olmak, temkinli olmak, tepkisel olmak, uyku sorunları yaşamak, zevk alamamak gibi bazı değişiklikleri deprem sonrasında yaşamlarında göremeye başladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Şeker ve Akman (2014) Van depremi sonucunda polis memurları örnekleme ile yaptıkları araştırmada deprem sonrasında polis memurlarında bu araştırmanın sonuçlarına benzer şekilde bireylerde yaşanan değişiklikleri tespit etmişlerdir.

Katılımcıların deprem öncesi ve sonrası eğitim sürecinin değerlendirilmesinde dışsal sebepler ve içsel sebeplerin etkili olduğu görülmüştür. Bu sebepleri eğitimin öncelikler arasından çıkması, hayata bağlanmak için devam etmek, imkânların olmaması, isteksizlik yaşamak, notları artık umursamamak, odaklanmakta zorluk çekmek, plan yapamamak ve verimsiz geçmesi olarak açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Malezya'da 2015 yılında yaşanan deprem sonunda öğrencilerin yaşam alanları ve okulların ağır hasar alması bu durumun onların eğitim sürecine katılmakta olumsuz bir dışsal duygu kaynağı olarak tespit edilmesi (Sing vd., 2019) bu araştırmadaki katılımcıların durumuyla benzeştiği söylenebilir. Dışsal sebeplerin içinde bulunan şehri deprem sonrası durumu ile ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Çünkü bireylerin acil ihtiyaçları arasında beslenme ve barınma hizmetleridir. Bu barınma hizmetleri kısa vadeli (geçici) ve uzun vadeli (kalıcı) olarak adlandırılmaktadır (Avlar vd., 2022). Bu dışsal sebepten dolayı deprem sonrası bireylerde eğitimi temel beklentiler arasından çıkarma eğilimi görülmektedir. İçsel sebepler ele alındığında bireyin yaşadığı kaos anı ve sonrasında yaşanan olaylar zinciri bireyin eğitime ilişkin içsel dünyasını olumsuz şekillendirmektedir. Özellikle bireyin isteksizlik yaşaması, dersi ve ders notları artık umursamaması, odaklanmakta zorluk çekmek ve bir plan yapmakta zorluk çekmesi depremin bireyde bıraktığı içsel durumların bir sonucu olarak yorumlanabilir. Araştırmada elde edilen bireylerin eğitim sürecine katılımdaki olumsuz durumlarıyla ilgili sonucun Shidiqi vd (2023) tarafından depreme maruz kalan öğrencilerin eğitimlerini devam ettirme ve tamamlama süreçlerinin olumsuz yönde etkilendiği araştırmalarıyla benzer sonuçlar gösterdiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların deprem sonrası üniversite de eğitim alanında yapılan değişikliklerde üzerinde önemle durduğu noktaların devamsızlıktan muaf tutulmak, hibrit eğitim, kardeş okul uygulamaları, uzaktan eğitim, yurtların depremzedelere verilmesi konuları olduğu tespiti yapılmıştır. Bunun yanında deprem sonrası eğitimdeki değişikliklerin yeterli bulunmadığı katılımcı görüşlerine yansıdığı görülmüştür. Deprem sonrası sürecin yönetimi uzmanlık gerektiren zor ve zahmetli bir süreci ifade etmektedir (Kaveh vd., 2020). Deprem sonrası süreçte temel ihtiyaçların yanında eğitime ulaşma imkanlarının sağlanması önemli bir profesyonel hizmet alanıdır. Türkiye’de 6 Şubat sabahı depremden etkilenen bölgenin büyüklüğü ve etkilenen insan sayısı göz önüne alındığında sunulan eğitim hizmetlerinin diğer öncelikler kadar başarılı biçimde sunulabilmesi oldukça zor bir durumdur. Ancak deprem sonrası süreçte AFAD, MEB, YÖK, STK’lar ve gönüllü kuruluşların eğitim faaliyetlerinin sürdürülebilir hale getirilmesindeki çabaları kaos ortamındaki bir süreç için takdir edilmesi gereken önemli bir noktayı oluşturmaktadır.

Katılımcıların deprem sonrası yapılması gerekenleri burs imkânı sağlanmalı, öğrenim sürecinde daha anlayışlı olunmalı, devam zorunluluğu kaldırılmalı, farkındalık çalışmaları yapılmalı, hocaların süreç hakkında daha empatik olmaları, maddi ihtiyaçlar giderilmesi, okulların açılmaması, psikolojik yardım desteğinin sağlanması, sınavlardan muafiyet, yaz okullarının açılması gibi bazı önerileri dile getirdikleri araştırma sonuçları arasında yerini almıştır.

“Deprem felaketi bütün alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da bölgede krize neden oldu. Bölgede her düzeydeki çok sayıda okul binası değişik düzeylerde hasar gördü. Birçok okul binası kullanılamaz hale gelirken çok sayıda eğitimci ve öğrenci de yaşamını yitirdi.” (Demirtaş, 2000, s. 370).

Yukarıda 1999 Marmara depremi sonrasında yazılan makalede Marmara Bölgesinin eğitimi hakkında saptama yapılmıştır. Yapılan bu saptama 2023 yılında da deprem sonrasında aynı şekilde görülmektedir. Bu durum deprem öncesi tedbirlerin alınması ve deprem sonrası acil eylem planlarının planlanması adına günümüzde de halen yapılması gereken çok fazla şeyin olduğuna işaret etmektedir.

Öneriler

Doğal afetlerin sıkça yaşandığı ülkemizde her duruma hazırlıklı olmak için eğitimde etkili acil durum müdahale planlarına ihtiyaç vardır. Bu planlar online ve yüz yüze planlanmalıdır. Covid-19 süreci ve yaşanan depremler ile ayrıca teknolojinin gittikçe daha fazla sosyal alana yayılması sebepleriyle etkili ve verimli online eğitimler oluşturulmalıdır. Başta deprem olmak üzere tüm doğal afetlere yönelik olarak maddi ve manevi önlemler alınmalıdır. Afet eğitimlere ağırlık verilmeli, afet sonrası krize yönelik psikososyal hizmetler yaygınlaştırılmalıdır. Doğal afetler ya da deprem konusu ile ilgili araştırma yapacaklara öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Bu araştırmanın örneklemini Hatay ilinden seçilmiştir. Başka illerden seçilen kişilerle de çalışmalar yapılabilir.
- Daha büyük örnekleme gruplarına uygulanabilir.
- Afet ile ilgili yapılacak çalışmalarda deprem dışındaki afetler araştırılabilir.
- Deprem ile ilgili nicel ya da karma desenli çalışmalar yapılarak araştırma türlerinin farklılıklarından yararlanılarak literatürde yeni ve kriz anında kullanılabilecek bir dizi bilgiler elde edilebilir.
- Deprem ile ilgili çalışmalara paralel olarak afet eğitimi konularında çalışılabilir.

- Afet eğitimi farkındalık projeleriyle farklı yaş ve eğitim gruplarını içeren ulusal düzeyde eğitim seferberlikleri düzenlenebilir.

Kaynakça

- Amiri, H. ve Jahanitabesh, A. (2023). Psychological Reactions after Disasters. In Mokhtari, M. (Ed.). (2023). *Natural Hazards-New Insights*. IntechOpen. DOI: 10.5772/intechopen.109007 [Erişim Tarihi: 16.12.2023].
- AFAD., (2018). *Türkiye Deprem Tehlike Haritası*. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-deprem-tehlike-haritasi> [Erişim Tarihi: 10.08.2023].
- AFAD., (2023). *Hatay Deprem Tehlike Haritası*. <https://tdth.afad.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 12.08.2023].
- Akansel V. H., Soysal B.F., Kadas K. ve Gülkan H.P. (2020). An Evaluation of the 2018 Seismic Hazard Map of Turkey on the Basis of Spectrum Intensity. *Turkish Journal of Earthquake Research*, 2(2), 115-137.
- Avlar, E., Limoncu, S. ve Tızman, D. (2022). Deprem Sonrası Geçici Barınma Birimi: Clt E-Box. *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 38(1), 471-482.
- Bolat, Y. (2023). *Deprem Bölgesinde Eğitim Nasıl Sürdürülür?* <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/deprem-bolgesinde-egitim-nasil-surdurulur-42233311> [Erişim Tarihi: 10.08.2023].
- Caldera, H. ve Wirasinghe, S. (2021). A Universal Severity Classification for Natural Disasters. *Natural Hazards*, 111(2), 1533-1573.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 23(23), 353-373.
- Dursun, R., Görmeli, C. A. ve Görmeli, G. (2012). Evaluation of the Patients in Van Training and Research Hospital Following the 2011 Van Earthquake in Turkey. *Turkish Journal of Trauma and Emergency Surgery*, 18(3), 260-264.
- Erdik, M. (2002). *Earthquake Performance and Vulnerability of Buildings in Turkey*. Deprem Mühendisliği Bölümü, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Erdoğan, İ. ve Bolat, Y. (2023). Çevrimiçi Psikoeğitim Programları: Sistematik Bir İnceleme. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 766-786.
- Erdoğan, H., Cavdar, E. ve Özdemir, G. (2021). Türk Deprem Yönetmelikleri (DBYBHY ve TBDY) Spektrum Tanımlarının Deprem Yalıtım Sistemi Tasarımı Özelinde Karşılaştırılması. *Teknik Dergi*, 32(5), 11127-11152.
- Greenberg, L. S. ve Watson, J. (2006). Emotion-focused therapy for depression. American Psychological Association. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/11286-000> [Erişim Tarihi: 23.07.2023].
- Göver, İ. H. (2023). Türkiye ve Japonya'nın Deprem Gerçekliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Mevzu: Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (Eylül 2023), 278-323.
- Hsieh H. F. ve Shannon S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- İnce, E. Y. ve Sancak, M. E. (2022). Educational Computer Game for Earthquake. *Journal of Learning and Teaching in Digital Age*, 7(1), 99-107.

- Johnson, B. R. ve Christensen, L. (2014). *Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches* (5. ed). SAGE Publications.
- Kağnıcı, D. (2023). Kırılğan Gruplar Özelinde Afetlerde Psikososyal Hizmetler. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 176-187.
- Kaveh, A., Javadi, S. M. ve Moghanni, R. M. (2020). Emergency Management Systems after Disastrous Earthquakes Using Optimization Methods: A Comprehensive Review. *Advances in Engineering Software*, 149, 102885.
- Mavrouli M, Mavroulis S, Lekkas E. ve Tsakris A. (2023). The Impact of Earthquakes on Public Health: A Narrative Review of Infectious Diseases in the Post-Disaster Period Aiming to Disaster Risk Reduction. *Microorganisms* 11(2), 419.
- Mayring, P. (2015). Qualitative Content Analysis: *Theoretical Background and Procedures*. In: Bikner-Ahsbahs, A., Knipping, C., Presmeg, N. (eds) *Approaches to Qualitative Research in Mathematics Education*. *Advances in Mathematics Education*. Springer.
- Maynard, B. R., Farina, A. S., Dell, N. A. ve Kelly, M. S. (2019). Effects of Trauma-Informed Approaches in Schools: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews*, 15(1-2), e1018.
- Mimura, N., Yasuhara, K., Kawagoe, S., Yokoki, H. ve Kazama, S. (2011). Damage from the Great East Japan Earthquake and Tsunami- A quick report. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 16(2011), 803-818.
- O'Toole, V. M. ve Friesen, M. D. (2016). Teachers as First Responders in Tragedy: The Role of Emotion in Teacher Adjustment Eighteen Months Post-Earthquake. *Teaching and Teacher Education*, 59(2016), 57-67.
- Özel, Y. ve Özkan, B. (2020). Kayıp ve Yasa Psikososyal Yaklaşım. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(3), 352-367.
- Quarantelli, E. L. (1998). *What is a Disaster? Perspectives on the Question*. Routledge.
- Pistoia F, Conson M, Carolei A, Dema M. G, Splendiani A, Curcio G. ve Sacco S. (2018). Post-earthquake Distress and Development of Emotional Expertise in Young Adults. *Frontiers in Behavioral Neurosciences*, 12(91), 1-8.
- Sandelowski, M. ve Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. Springer.
- Schumacher, I. ve Strobl, E. (2011). Economic development and losses due to natural disasters: The role of hazard exposure. *Ecological Economics*, 72(15), 97-105.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu. <https://www.sbb.gov.tr/2023-kahramanmaras-ve-hatay-depremleri-raporu/> [Erişim Tarihi: 24.12.2023].
- Sözcü, U. (2021). Earthquake Week' Activity Application for High School Students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 92(2021), 275-296.
- Sözen, E. (2019). The Earthquake Awareness Levels of Undergraduate Students. *Journal of Pedagogical Research*, 3(2), 87-101.
- Shidiqi, K-A., Paola, A. D. ve Choi, A. (2023). Earthquake Exposure and Schooling: Impacts and Mechanisms. *Economics of Education Review* 94(2023), 102397.
- Singh, K. (2007). *Quantitative Social Research Methods*. SAGE Publications.

- Singh, S. S. B., Rathakrishnan, B. ve Rabe, Z. (2019). The Perception of Primary School Students About the Earthquake in Sabah Malaysia. In P. Besedová, N. Heinrichová, & J. Ondráková (Eds.), ICEEPSY 2019: Education and Educational Psychology, vol 72. European Proceedings of Social and Behavioral Sciences (pp. 645-652). Future Academy. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.11.74> [Erişim Tarihi: 16.12.2023].
- Şahin, Ş. ve Üçgül, İ. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İş Sağlığı Güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 43-63.
- Şeker, B. D. ve Akman, E. (2014). Van Depremi Sonrası Duygusal, Bilişsel ve Davranışsal Tepkiler: Polis Örnekleme İncelemesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(27), 215-231.
- Şengün, H. (2007). *Afet Yönetimi Sistemi ve Marmara Depremi Sonrasında Yaşanan Sorunlar*. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Taylor, B. ve Francis, K. (2013). *Qualitative Research in the Health Sciences: Methodologies, Methods and Processes* (1st ed.). Routledge.
- Toprak, A. ve Sunkar, M. (2022). Ağrı İlinde Meydana Gelen Doğal Afetlerin Mekânsal ve Zamansal Analizi. *Coğrafya Dergisi*, 44(2022), 97-113.
- YÖK., (2023a.) *YÖK Başkanı Özvar, 2022-2023 Eğitim ve Öğretim Yılı Bahar Dönemine İlişkin Alınan Yeni Kararları Açıkladı*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yok-baskani-ozvar-2022-2023-egitim-ogretim-bahar-donemi-ne-iliskin-alinan-yeni-kararlari-acikladi.aspx> [Erişim Tarihi: 10.08.2023].
- YÖK., (2023b.) *Yükseköğretim Yürütme Kurul Kararı*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2023/yuksekogretim-genel-kurulunca-2022-2023-bahar-yariyili-egitim-surecine-iliskin-alinan-kararlar.aspx> [Erişim Tarihi: 10.08.2023].
- Zotti, M. E., Williams, A. W., Robertson, M., Horney, J. A. ve Hsia, J. (2012). Post-Disaster Reproductive Health Outcomes. *Maternal and Child Health Journal*, 17(5), 783-796.
- Wang, X., Gao, L., Zhang, H., Zhao, C., Shen, Y. ve Shinfuku, N. (2000). Post-Earthquake Auality of Life and Psychological Well-Being: Longitudinal Evaluation in a Rural Community Sample in Northern China. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 54(4), 427-433.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T. ve Davis, I. (2004). *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability, and Disasters*. Routledge.